

دسترسی در سایت <http://jnrm.srbiau.ac.ir>

سال ششم، شماره بیست و پنجم، مرداد و شهریور ۱۳۹۹

شماره شاپا: ۵۸۸۸-۲۵۸۸

JNRM

پژوهش‌های نوین در ریاضی

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

آرنز منظم از عمل‌های مدولی و الحاقی دوم از یک مشتق

مهرداد شعبانی سلطانمرادی^۱، داوود ابراهیمی بقا^{۲*}

^(۱) دانشجوی دکتری، گروه ریاضی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران

^(۲) دانشیار گروه ریاضی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران

تاریخ ارسال مقاله: ۹۸/۰۴/۱۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۲/۲۲

چکیده

فرض کنیم A یک جبر باناخ و A'' باناخ A -مدول باشد. در این مقاله معیاری برای آرنز منظم نگاشت $T: A \times A'' \rightarrow A''$ ارائه می‌دهیم و متعاقب آن معادلی برای آرنز منظم جبر باناخ A'' بدست می‌آوریم. سپس با استفاده از عمل‌های مدولی و تحت شرایطی نشان می‌دهیم که الحاقی دوم از مشتق $A \rightarrow A'''$: خود نیز یک مشتق می‌باشد و سرانجام نتیجه ایی برای مشتق درونی آن بدست می‌آوریم.

واژه‌های کلیدی: جبر باناخ، آرنز منظم، عمل‌های مدولی باناخ.

۱- مقدمه

همچنین برای $F\Delta G, F, G \in A''$ در $F\nabla G$ به صورت زیر تعریف می‌شوند:

$$\begin{aligned} \langle a', F\Delta G \rangle &= \langle Ga', F \rangle \\ \langle a', F\nabla G \rangle &= \langle a'F, G \rangle \quad (a' \in A') \end{aligned}$$

A'' به ترتیب با هر دو ضرب Δ و ∇ یک جبر باناخ است.

این ضرب‌ها به ترتیب ضرب‌های اول و دوم آرنتز روی A'' نامیده می‌شود. جبر A آرنتز منظم نامیده می‌شود اگر هر دو ضرب‌های Δ و ∇ بر هم منطبق باشند. خواننده برای اطلاعات بیشتر از ضرب‌های آرنتز به [9] و همچنین در مورد مسئله آرنتز منظم روی دوگان جبرهای باناخ می‌تواند به [5] رجوع کند.

فرض کنیم A جبر باناخ باشد، به وضوح $A^{(4)}$ با هر یک از چهار ضرب آرنتز زیر یک جبر باناخ است. این جبرها به صورت زیر بیان می‌شوند:

$$\begin{aligned} (A^{(4)}, \Delta\Delta) &= ((A'', \Delta)'', \Delta) \\ (A^{(4)}, \Delta\nabla) &= ((A'', \Delta)'', \nabla) \\ (A^{(4)}, \nabla\Delta) &= ((A'', \nabla)'', \Delta) \\ (A^{(4)}, \nabla\nabla) &= ((A'', \nabla)'', \nabla) \end{aligned}$$

۲- بررسی آرنتز منظم نگاشت $T: A \times A'' \rightarrow A''$

فرض کنیم A باناخ A -مدول باشد، آنگاه A'' باناخ A -مدول است. حال فرض کنیم A'' باناخ A -مدول چپ و $T: A \times A'' \rightarrow A''$ نگاشت دو خطی باشد. الحاقی $T^*: A''' \times A \rightarrow A'''$ به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\begin{aligned} \langle T^*(a''', a), b'' \rangle \\ = \langle a''', T(a, b'') \rangle \end{aligned}$$

که در آن $a''', a \in A, b'' \in A''$ و همچنین یک نگاشت دو خطی نیز می‌باشد. با قرار دادن $T^{**}: A^{(4)} \times A''' \rightarrow A'$ نگاشت $T^{**} = (T^*)^*$ به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\begin{aligned} \langle T^{**}(a^{(4)}, a'''), b \rangle \\ = \langle a^{(4)}, T^*(a''', b) \rangle \end{aligned}$$

که در آن $a^{(4)} \in A^{(4)}$ و $a''' \in A'''$. $b \in A$ مشابه داریم:

$$T^{***}: A'' \times A^{(4)} \rightarrow A^{(4)}$$

آرنتز نشان داد که نگاشت دو خطی کراندار $f: X \times Y \rightarrow Z$ روی فضاهای نرم‌دار عموماً توسیع‌های متفاوتی به نگاشت‌های دو خطی f^{***} و f^{r***} دارند [2]. زمانیکه این توسیع‌ها برابر باشند f آرنتز گفته می‌شود. جبر باناخ A آرنتز منظم نامیده می‌شود هرگاه دو ضرب تعریف شده Δ و ∇ روی A'' (دوگان دوم A) برابر باشند.

اگر فضای نرم‌دار A, X -مدول باشد محمدزاده و ویشکی در مقاله [8] معیاری برای آرنتز منظم بدست آورده و به دنبال آن معادلی برای آرنتز منظم A ارائه داده‌اند. در این مقاله $X = A''$ (جبر باناخ با ضرب آرنتز) به عنوان A -مدول در نظر گرفته شده و به طور مشابه معیاری برای آرنتز منظم نگاشت $T: A \times A'' \rightarrow A''$ بدست می‌آوریم (قضیه ۲.۱)، و همچنین معادلی برای آرنتز منظم A'' ارائه می‌دهیم. سپس معیار فوق را برای عمل‌های مدولی A'' به عنوان باناخ A -مدول بکار می‌گیریم و به عمل‌های مدولی از A'' (مجهر با هر دو ضرب آرنتز) روی A''' و $A^{(5)}$ ارتقا می‌دهیم. به این طریق گزاره‌های ۱.۳ و ۳.۳ که تعمیم بعضی از نتایج [3, 6] است ارائه می‌دهیم.

برای باناخ A -مدول A'' الحاقی دوم $A^{(5)} = (A''')'' = (A'', \Delta) \rightarrow D^{**}$ از مشتق $D: A \rightarrow A'''$ توسیعی از D است و تحت شرایطی نشان می‌دهیم D^{**} خود نیز یک مشتق است. در مقاله [6] دیلز این مساله را برای حالت خاص $A'' = A$ ، مورد مطالعه قرار داده و نشان داد که D^{**} یک مشتق است اگر و تنها اگر $D^{**}(A'') \cdot A'' \subseteq A'$ [6, 1.7] قضیه سپس در انتها نتایجی برای مشتق $D: A \rightarrow A'''$ بدست می‌آوریم. در واقع به تعمیمی از نتایج [3] و [6] می‌پردازیم. خواننده می‌تواند برای اصطلاحات علمی و موارد پایه به [4] رجوع کند.

فرض کنیم A جبر باناخ باشد. برای $a' \in A'$ و $Fa', F \in A''$ در صورت زیر تعریف می‌شوند:

$$\begin{aligned} \langle a, Fa' \rangle &= \langle a'a, F \rangle \\ \langle a, a'F \rangle &= \langle aa', F \rangle \quad (a \in A) \end{aligned}$$

که به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$T^{r****}(a'', b^{(4)})$$

$$= w^* \lim_{\beta} \lim_{\alpha} T(a_{\alpha}, b''_{\beta})$$

که در آن (a_{α}) و (b''_{β}) به ترتیب نتهایی در A و A'' همگرا به a'' و $b^{(4)}$ در توپولوژی ضعیف ستاره هستند.

نگاشت T آرنز منظم نامیده می‌شود هرگاه $T^{***} = T^{r****}$

با قضیه اصلی این بخش شروع می‌کنیم که معیاری برای آرنز منظم نگاشت دوخطی را فراهم می‌کند.

قضیه ۲-۱. فرض کنیم A جبر باناخ و نگاشت

$$T: A \times A'' \rightarrow A''$$

با ضرب مدولی چپ باشد موارد زیر معادلند:

الف) T آرنز منظم است

$$T^{****} = T^{r****}$$

$$T^{****}(A''', A'') \subseteq A''' \quad \text{ب)}$$

د) نگاشت خطی $T^*(a''', a): A \rightarrow A'''$ برای هر

$a'' \in A''$ ضعیفاً فشرده است.

برهان. فرض کنیم $a'' \in A''$ ، $b^{(4)} \in A^{(4)}$ و

$c^{(5)} \in A^{(5)}$. برای هر $c''' \in A'''$ اگر (الف) برقرار

باشد آنگاه

$$\langle T^{****}(c^{(5)}, a''), b^{(4)} \rangle$$

$$= \langle c^{(5)}, T^{***}(a'', b^{(4)}) \rangle$$

$$= \langle c^{(5)}, T^{r****}(a'', b^{(4)}) \rangle$$

$$= \langle c^{(5)}, T^{r****}(b^{(4)}, a'') \rangle$$

$$= \langle a'', T^{r****}(c^{(5)}, b^{(4)}) \rangle$$

$$= \langle T^{r****}(a'', c^{(5)}), b^{(4)} \rangle$$

بنابراین ادعای $T^{****} = T^{r****}$ ثابت شده است.

مفهوم (الف) به (ج) صراحتاً از این واقعیت پیروی می‌کند که

$$T^{****}(a''', b'') = T^{r****}(b'', a''')$$

$$= T^{r****}|_{A'' \times A'''}(b'', a''')$$

$$= T^{r**}(b'', a''') \in A'''$$

بند (ج) معادل (د) است و واضح می‌باشد.

بعلاوه اگر قرار دهیم $L = T^*(a''', \cdot)$ آنگاه

$$\langle T^{***}(a'', a^{(4)}), a''' \rangle$$

$$= \langle a'', T^{**}(a^{(4)}, a''') \rangle$$

که در آن $a^{(4)} \in A^{(4)}$ و $a''' \in A'''$ ، $a'' \in A''$ حال با روندی مشابه T^{****} و T^{****} تعریف می‌شوند.

نگاشت T^r را نگاشت جابجاگر T گوئیم، برای $a \in A$ و $a'' \in A''$ نگاشت دو خطی کراندار $T^r: A'' \times A \rightarrow A''$ به صورت $T^r(a'', a) = T(a, a'')$ تعریف می‌شود.

برای $a, b \in A$ و $a^{(n)}, b^{(n)} \in A^{(n)}$ الحاقی $T^{r*}: A''' \times A'' \rightarrow A'$ به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\langle T^{r*}(a''', a''), b \rangle$$

$$= \langle a''', T^r(a'', b) \rangle$$

الحاقی $T^{r**}: A'' \times A''' \rightarrow A''$ از T^{r*} نیز به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\langle T^{r**}(a'', a'''), b'' \rangle =$$

$$\langle a'', T^{r*}(a''', b'') \rangle$$

الحاقی $T^{r***}: A^{(4)} \times A'' \rightarrow A^{(4)}$ از T^{r**} نیز مشابه به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\langle T^{r***}(a^{(4)}, a''), a''' \rangle =$$

$$\langle a^{(4)}, T^{r**}(a'', a''') \rangle$$

به روش مشابه الحاقی T^{r****} و T^{r****} به ترتیب از T^{r***} و T^{r***} ساخته می‌شود.

نگاشت T^{***} توسعه یکتایی از T است به طوریکه برای هر $\hat{y}'' \in A^{(4)}$ ، $\hat{y}'' \in A^{(4)}$ پیوسته باشد.

همچنین برای هر $a \in A$ ، $T^{***}(a, \cdot)$ پیوسته است همچنین همانند فوق $T^{r****}: A'' \times A'''$

$A^{(4)} \rightarrow A^{(4)}$ نیز توسعه یکتایی از T است به طوریکه

$T^{r****}(\cdot, \hat{a})$ و $a'' \in A''$ برای هر $T^{r****}(a'', \cdot)$

نیز برای هر $\hat{a} \in A$ ، $T^{r****}(\cdot, \hat{a})$ پیوسته است. به آسانی ثابت

می‌شود که

$$T^{***}(a'', b^{(4)}) =$$

$$w^* \lim_{\alpha} \lim_{\beta} T(a_{\alpha}, b''_{\beta})$$

$$T^{****}(A''', A'') \subseteq T^{****}(A^{(5)}, A'') \subseteq A'''$$

بنا به قضیه ۱-۲، T آرئز منظم است و یا معادلا

$$T^{r****} = T^{r****}$$

$$(T^{r*})^{****}(A'', A^{(5)}) = T^{r****}(A'', A^{(5)}) \\ = T^{****}(A^{(5)}, A'') \subseteq A'''$$

حال مجدداً بنا به قضیه ۱-۲، T^* نیز آرئز منظم است. $\square$

۳- بررسی آرئز منظم (π_1, A'', π_2) به عنوان

A -مدول و مشتق الحاقی دوم $D: A \rightarrow A'''$

فرض کنیم A جبر باناخ باشد، آنگاه (A'', Δ) جبر باناخ و $\pi_1: A \times A'' \rightarrow A''$ نگاشتی دو خطی کراندار است.

جفت (π_1, A'') باناخ A -مدول چپ نامیده میشود اگر برای هر $a, b \in A$ و $F \in A''$

$$\pi_1(ab, F) = \pi_1(a, \pi_1(b, F))$$

مدول راست (A'', π_2) مشابهاً تعریف می‌شود. سه

تایی (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول گفته می‌شود اگر (π_1, A'') و (A'', π_2) به ترتیب باناخ A -مدول چپ

و راست باشند و برای هر $a, b \in A$ و $F \in A''$

$$\pi_1(a, \pi_2(F, b)) = \pi_2(\pi_1(a, F), b)$$

طور بدیهی $(\pi_2^{r*r}, A''', \pi_1^*)$ دوگان باناخ A -مدول

$(\pi_1^{***}, A^{(4)}, \pi_2^{***})$ است. همچنین (π_1, A'', π_2)

باناخ (A'', Δ) -مدول و $(\pi_1^{r****}, A^{(4)}, \pi_2^{r****})$

باناخ (A'', ∇) -مدول می‌باشد. برای اثبات، قوانین

شرکت پذیری را با توجه به اینکه (π_1, A'', π_2) باناخ

A -مدول است بررسی و دنبال می‌کنیم.

حال اگر روند دوگان فوق را ادامه دهیم به موارد زیر

دست پیدا می‌کنیم $(\pi_2^{r****}, A^{(5)}, \pi_1^{****})$ بعنوان

دوگان باناخ (A'', Δ) -مدول از $(\pi_1^{***}, A^{(4)}, \pi_2^{***})$

و $(\pi_2^{r****}, A^{(5)}, \pi_1^{r****})$ بعنوان دوگان باناخ

(A'', ∇) -مدول از $(\pi_1^{r****}, A^{(4)}, \pi_2^{r****})$ است.

بر طبق شمول‌های زیر

$$\pi_2^{r****}(A'', A''') = \pi_2^{**}(A'', A''') \subseteq A''''$$

و

$$\pi_1^{r****}(A''', A'') = \pi_1^{r****}(A''', A'') \subseteq A''''$$

نتیجه می‌گیریم که (π_2^{**}, A''') یک (A'', Δ) -زیر

$L^{**} = T^{****}(a''', \cdot)$ به آسانی بدست می‌آید. حال

نتیجه از این واقعیت پیروی می‌کند که L ضعیفاً فشرده

است اگر و تنها اگر $L^{**}(A'') \subseteq A'''$

برای اثبات (ج) به (الف) فرض کنیم

$T^{****}(A''', A'') \subseteq A'''$ و (a_α) و (b_β'') به

ترتیب‌نهایی در A و A'' همگرا به a'' و $b^{(4)}$ در

توپولوژی ضعیف ستاره باشند آنگاه

$$\langle T^{***}(a'', b^{(4)}), c''' \rangle$$

$$= \langle T^{****}(c''', a''), b^{(4)} \rangle$$

$$= \lim_\beta \langle T^{****}(c''', a''), b_\beta'' \rangle$$

$$= \lim_\beta \langle T^{***}(a'', b_\beta''), c''' \rangle$$

$$= \lim_\beta \langle a'', T^{**}(b_\beta'', c''') \rangle$$

$$= \lim_\beta \lim_\alpha \langle T^{**}(b_\beta'', c'''), a_\alpha \rangle$$

$$= \langle T^{r****}(a'', b^{(4)}), c''' \rangle$$

و این منتج به این است که T آرئز بوده و اثبات راکامل

می‌کند. $\square$

بعنوان یک کاربرد نخست از قضیه ۱-۲، نتایج زیر را

ارائه می‌دهیم [6].

لم ۲-۲. فرض کنیم A جبر باناخ و نگاشت

$T: A \times A'' \rightarrow A''$ با ضرب مدولی چپ باشد موارد

زیر معادلند:

(الف) T و T^{r*} آرئز منظم اند

(ب) $T^{r****} = T^{r****}$

(ج) $T^{****}(A^{(5)}, A'') \subseteq A'''$

برهان. مفهوم (الف) به (ب) بدیهی است.

اگر (ب) برقرار باشد آنگاه $T^{****} = T^{r****}$. بعلاوه

برای هر $c''' \in A'''$ و $b^{(4)} \in A^{(4)}$ ، $a'' \in A''$

$$\langle T^{****}(a^{(5)}, b''), c''' \rangle$$

$$= \langle T^{r****}(c'', a^{(5)}), b'' \rangle$$

$$= \langle T^{r****}(c'', a^{(5)}), b'' \rangle$$

$$= \langle T^{r****}(a^{(5)}, b''), c''' \rangle$$

از اینکه $T^{r****}(a^{(5)}, b'')$ همواره در A''' قرار دارد

لذا (ج) برقرار است.

برای رسیدن (ج) به (الف)، از اینکه

اگر نگاشت دو خطی $\theta_F: A \times A \rightarrow A''$ با ضابطه
 $\theta_F(a, b) = \pi_1(a, \pi_2(F, b)) =$
 $\pi_2(\pi_1(a, F), b)$

برای هر $F \in A''$ و $a, b \in A$ **برهان** سه تایی $(\pi_2^{**}, A''', \pi_1^{r**r})$ باناخ $-A''$ مدول است اگر و تنها اگر برای هر $a'', b'' \in A'$ و $F \in A''$ و $a', a'' \in A'$

$$\langle \pi_1^{r**r}(\pi_2^{**}(b'', a'), a''), F \rangle <$$

$$= \langle \pi_2^{**}(b'', \pi_1^{r**r}(a', a'')), F \rangle >$$

فرض کنیم (a_α) و (b_β) نت‌هایی در A همگرا به a'' و b'' در توپولوژی ضعیف ستاره روی A'' باشند سپس با یک بازبینی مستقیم داریم

$$\langle \pi_1^{r**r}(\pi_2^{**}(b'', a'), a''), F \rangle <$$

$$= \lim_\alpha \lim_\beta \langle a', \pi_2(\pi_1(a_\alpha, F), b_\beta) \rangle >$$

$$= \lim_\alpha \lim_\beta \langle a', \theta_F(a_\alpha, b_\beta) \rangle >$$

و

$$\langle \pi_2^{**}(b'', \pi_1^{r**r}(a', a'')), F \rangle <$$

$$\lim_\beta \lim_\alpha \langle a', \pi_1(a_\alpha, \pi_2(F, b_\beta)) \rangle >$$

$$= \lim_\beta \lim_\alpha \langle a', \theta_F(a_\alpha, b_\beta) \rangle >$$

بنابراین $(\pi_2^{**}, A''', \pi_1^{r**r})$ باناخ $-A''$ مدول است اگر و تنها اگر برای هر $F \in A''$ θ_F آرنز منظم باشد. $\square$

لم ۳-۴. فرض کنیم A یک C^* -جبر و (π_1, A'', π_2) باناخ $-A$ مدول باشد. آنگاه $(\pi_2^{**}, A''', \pi_1^{r**r})$ باناخ $-A''$ مدول است.

برهان. با استفاده از گزاره ۳-۳ برای هر $F \in A''$ کافی است نشان دهیم که $\theta_F: A \times A \rightarrow A''$ منظم است. با بکارگیری از قضیه ۱-۲ آرنز بودن θ_F معادل با فشردگی ضعیف نگاشت دوخطی $\theta_F: A \times A \rightarrow A''$ است با این واقعیت که هر نگاشت خطی کراندار از یک C^* -جبر با پیش‌دوگان W^* -جبر به طور خودکار ضعیفاً فشرده است [۹، ۱].

مدول چپ از $A^{(5)}$ است در حالی که (A''', π_1^{r**r}) یک (A'', ∇) -زیر مدول راست از $A^{(5)}$ می‌باشد. در حقیقت نتیجه بعدی مشخص می‌کند چه مواقعی $(\pi_2^{**}, A''', \pi_1^{r**r})$ یک (A'', Δ) -زیر مدول چپ از (A'', ∇) -زیر مدول راست از $A^{(5)}$ است.

گزاره ۳-۱. فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ $-A$ مدول باشد.

(الف) (A'', Δ) ، $-A''$ زیر مدول از $A^{(5)}$ است اگر و تنها اگر π_1 آرنز باشد.

(ب) (A'', ∇) ، $-A''$ زیر مدول از $A^{(5)}$ است اگر و تنها اگر π_2 آرنز باشد.

برهان. قسمت (الف) را ثابت می‌کنیم و قسمت (ب) با بحثی مشابه اثبات می‌شود. واضح است (A'', ∇) ، $-A''$ زیر مدول راست از $A^{(5)}$ است اگر و تنها $\pi_1^{***}(A''', A') \subseteq A''$ و بنا به قضیه ۱-۲، π_1 آرنز است. $\square$

به عنوان یک دستاورد، نتیجه بعدی را با قرار دادن $\pi = \pi^r = \pi_2$ و روی A'' از دیلز ارائه می‌دهیم [6].

لم ۳-۲. برای جبر باناخ A موارد زیر معادلند:

(الف) A'' آرنز منظم است.

(ب) (A'', Δ) ، $-A''$ زیر مدول از $A^{(5)}$ است.

(ج) (A'', ∇) ، $-A''$ زیر مدول از $A^{(5)}$ است.

فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ $-A$ مدول باشد. همانطور که قبل از گزاره ۳-۱ اشاره کردیم (π_2^{**}, A''') و (A''', π_1^{r**r}) به ترتیب (A'', Δ) -زیر مدول چپ و (A'', ∇) -زیر مدول راست هستند. بنابراین اگر ما فرض کنیم که A'' آرنز منظم است آنگاه (π_2^{**}, A''') و (A''', π_1^{r**r}) به ترتیب $-A''$ مدول چپ و راست هستند. نتیجه بعدی در ارتباط با این سوال است که چه موقع $(\pi_2^{**}, A''', \pi_1^{r**r})$ یک $-A''$ مدول است.

گزاره ۳-۳. فرض کنیم A'' آرنز منظم و (π_1, A'', π_2) باناخ $-A$ مدول باشد، آنگاه $(\pi_2^{**}, A''', \pi_1^{r**r})$ باناخ $-A''$ مدول است اگر و تنها

نگاشت ضرب روی A است. قضیه بعد این مطلب را با یک اثبات مستقیم توسیع می‌دهد.

قضیه ۳-۶. فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول و $D: A \rightarrow A'''$ یک مشتق باشد،

(الف) $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow (A''')'' = A^{(5)}$ مشتق است اگر و تنها اگر $\pi_2^{r****}(D^{**}(A''), A^{(4)}) \subseteq A'$

(ب) $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow (A''')'' = A^{(5)}$ مشتق است اگر و تنها اگر $\pi_2^{r****}(D^{**}(A''), A^{(4)}) \subseteq A'$

برهان. قسمت (الف) را ثابت می‌کنیم. فرض کنیم

A'' و $a'', b'' \in A''$ برای هر $a'', b'' \in A^{(4)}$ ، لم ۳-۳ را

بکار می‌گیریم نتیجه می‌شود که $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow$

$(A''')'' = A^{(5)}$ مشتق است اگر و تنها اگر

$$\langle \pi_2^{r****}(a'', D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle$$

$$= \langle \pi_2^{r****}(a'', D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle$$

و این برقرار است اگر و تنها اگر

$$\langle \pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle, a'' \rangle$$

$$= \langle \pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle, a'' \rangle$$

و یا به طور معادل

$$\pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle$$

$$= \pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle$$

باید توجه داشت که $\pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle \in A'''$

و $\pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle \in A'$ حال آنکه

همچنین

$$\pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle | A'$$

$$= \pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle$$

در نتیجه D^{**} مشتق است اگر و تنها اگر

$\pi_2^{r****}(D^{**}(b'')), c^{(4)} \rangle \in A'$ لذا (الف) ثابت شده

است. $\square$

لم‌های زیر نتیجه ای از قضیه ۳-۶ می‌باشد.

لم ۳-۷. فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول و

$D: A \rightarrow A'''$ یک مشتق است، اگر A آرئز منظم باشد

فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول باشد. یک

نگاشت خطی کراندار $D: A \rightarrow A'''$ مشتق

گفته می‌شود هرگاه برای هر $a, b \in A$

$$D(ab) = D(a)b + aD(b)$$

$$D(ab) = \pi_1^*(D(a), b) + \pi_2^{r**}(a, D(b))$$

در این بخش سوالی که چه مواقع الحاقی دوم از مشتق

$D: A \rightarrow A'''$ دوباره خود مشتق است را بررسی

می‌کنیم. در شروع بخش قبل بخاطر می‌آوریم که

$(\pi_1^{r****}, A^{(5)}, \pi_2^{r****})$ بعنوان باناخ (A'', Δ) -

مدول و $(\pi_2^{r****}, A^{(5)}, \pi_1^{r****})$ بعنوان باناخ

(A'', ∇) -مدول متعارف هستند، لذا

$D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow (A''')'' = A^{(5)}$ مشتق است

اگر و تنها اگر برای هر $a'', b'' \in A''$

$$D^{**}(a'' \Delta b'') = \pi_1^{r****}(D^{**}(a''), b'') +$$

$$\pi_2^{r****}(a'', D^{**}(b''))$$

مشابه، $D^{**}: (A'', \nabla) \rightarrow (A''')'' = A^{(5)}$ مشتق

است اگر و تنها اگر برای هر $a'', b'' \in A''$

$$D^{**}(a'' \nabla b'') = \pi_1^{r****}(D^{**}(a''), b'') +$$

$$\pi_2^{r****}(a'', D^{**}(b''))$$

لم ۳-۵. فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول

و $D: A \rightarrow A'''$ یک مشتق باشد. برای هر

$$a'', b'' \in A''$$

(الف)

$$D^{**}(a'' \Delta b'') = \pi_1^{r****}(D^{**}(a''), b'') +$$

$$\pi_2^{r****}(a'', D^{**}(b''))$$

(ب)

$$D^{**}(a'' \nabla b'') = \pi_1^{r****}(D^{**}(a''), b'') +$$

$$\pi_2^{r****}(a'', D^{**}(b''))$$

برهان. اثباتی مشابه در [8] آمده است. $\square$

دیلز در [قضیه 1.7, 6] نشان داده است که الحاقی دوم

$D: A \rightarrow A'$ از مشتق $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow A'''$

مشتق است اگر و تنها اگر $A'' \cdot D^{**}(A'') \subseteq A'$ یا

به طور معادل $\pi^{r****}(D^{**}(A''), A'') \subseteq A'$ که π

$$D(a) = \pi_1^*(x''', a) - \pi_2^{r**r}(a, x''').$$

آنگاه موارد زیر معادلند:

(الف) $D^{**}: A'' \rightarrow A^{(5)}$ مشتق است.

(ب) $\pi_2^{****}(D^{**}(A''), A^{(4)}) \subseteq A'$

(ج) $\pi_2^{r****}(D^{**}(A''), A^{(4)}) \subseteq A'$

نتیجه بعد تعمیمی از [گزاره 1.6, 6] است.

گزاره ۳-۱۰. فرض کنیم A'' باناخ A -مدول باشد به طوری که عمل‌های مدولی آرنز منظم هستند. آنگاه هر مشتق درونی $D: A \rightarrow A'''$ ضعیفاً فشرده است بعلاوه $D^{**}: (A'', \nabla) \rightarrow A^{(5)}$ و $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow A^{(5)}$ مشتق درونی هستند.

برهان. بنا به تعریف مشتق درونی معادلا برای هر $a'' \in A''$

$$D^{**}(a'') = \pi_1^{****}(x''', a'') - \pi_2^{r****}(x''', a'')$$

بعلاوه اگر فرض کنیم که π_1 و π_2 آرنز هستند آنگاه بنا به قضیه ۱-۲، بخش دوم عبارت سمت راست متعلق به A''' می‌باشد بنابراین $D^{**}(A'') \subseteq A'''$ یا به‌طور معادل D ضعیفاً فشرده است. با معادل قرار دادن $\pi_1^{r****} = \pi_1^{****}$ و $\pi_2^{****r} = \pi_2^{r****}$ نتیجه می‌شود که

$$D^{**}(a'') = \pi_1^{****}(x''', a'') - \pi_2^{****r}(a'', x''')$$

و

$$D^{**}(a'') = \pi_1^{r****r}(x''', a'') - \pi_2^{r****r}(a'', x''')$$

بدان معنی است که هر دوی $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow A^{(5)}$ و $D^{**}: (A'', \nabla) \rightarrow A^{(5)}$ مشتق درونی هستند. □

قدر دانی: نویسندگان از داوران گرامی این مقاله بابت مطالعه دقیق و پیشنهادات ارزنده سپاسگزاری می‌کنند.

لم ۳-۸. فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول و $D: A \rightarrow A'''$ یک مشتق باشد،

(الف) اگر π_2 و π_2^{r*} هر دو آرنز منظم باشند آنگاه $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow A^{(5)}$ یک مشتق است.

(ب) اگر π_1 و π_1^* هر دو آرنز منظم باشند آنگاه $D^{**}: (A'', \nabla) \rightarrow A^{(5)}$ یک مشتق است.

برهان. اگر هر دو π_2 و π_2^{r*} آرنز باشند آنگاه با استفاده از لم ۲-۲، $\pi_2^{****}(D^{**}(A^{(5)}), A^{(4)}) \subseteq A'$ به ویژه $\pi_2^{****}(D^{**}(A''), A^{(4)}) \subseteq A'$ و نتیجه از قضیه ۳-۶ بدست می‌آید، (ب) مشابه بدست می‌آید. □ بنا به لم اخیر آرنز بودن هر دو π_2 و π_2^{r*} در (الف) (هر دو π_1 و π_1^* در (ب)) نشان می‌دهد که D^{**} یک مشتق است. حال بعنوان کاربرد دیگری از قضیه ۳-۶ تعمیم دیگری [6] را ارائه می‌دهیم.

لم ۳-۹. فرض کنیم (π_1, A'', π_2) باناخ A -مدول و $D: A \rightarrow A'''$ یک مشتق فشرده باشد،

(الف) اگر π_2 آرنز منظم باشد آنگاه $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow A^{(5)}$ یک مشتق است.

(ب) اگر π_1 آرنز منظم باشد آنگاه $D^{**}: (A'', \nabla) \rightarrow A^{(5)}$ یک مشتق است.

برهان. از اینکه $D: A \rightarrow A'''$ ضعیفاً فشرده است، $D^{**}(A'') \subseteq A'''$ به عبارت دیگر آرنز بودن π_2 نتیجه می‌دهد که $\pi_2^{****}(A''', A^{(4)}) \subseteq A'$ (قضیه ۲-۱). بنابراین $\pi_2^{****}(D^{**}(A''), A^{(4)}) \subseteq A'$ که بدان معنی است $D^{**}: (A'', \Delta) \rightarrow A^{(5)}$ مشتق است. □

این بخش را با مشتق درونی به پایان می‌رسانیم. یک نگاشت خطی $D: A \rightarrow A'''$ مشتق درونی نامیده می‌شود هرگاه برای بعضی $x''' \in A'''$ $D(a) = x''' \cdot a - a \cdot x'''$ یا به‌طور معادل برای هر $a \in A$

فهرست منابع

- [1] **C. A. Akemann**, “*The dual space of an operator algebra*”, Trans. Amer. Math. Soc. 126(1967), 286-302.
- [2] **R. Arens**, “*The adjoint of a bilinear operation*”, Proc. Am. Math. Soc. 2-(1951), 839-848.
- [3] **J. W. Bunce and W. L. Paschke**, “*Derivations on a C^* -algebra and its double dual*”, J. Funct. Anal, 37(1980), 235-247.
- [4] **H. G. Dales**, “*Banach algebra and automatic continuity*”, Clarendon, Oxford, 2000.
- [5] **H. G. Dales and A. T. M. Lan**, “*The second duals of Beurling algebras*”, Mem. Amer. Math. Soc. 177(836) (2005).
- [6] **H. G. Dales, A. Rodrigues-Palacios and M. V. Velasco**, “*The second transpose of a derivation*”, J. London Math. Soc. 64(2001), 707-721.
- [7] **F. Gourdean**, “*Amenability and the second dual of a Banach algebra*”, Studia Math. 125 (1997), 75-81.
- [8] **S. Mohammad zadeh and H. R. E. Vishki** “*Arens regularity of module actions and the second adjoint of a derivation*”, Bull. Austral. Math. Soc. 77(2008), 465-476.
- [9] **T. W. Palmer**, “*Banach algebras and the general theory of *-algebras*”, Volume. 1, Cambridge University, (1994).